

Informatie over coronavaccinatie

De webpagina leidt bij veel burgers tot kennistoename en extra vertrouwen in het vaccin.

Er zijn duidelijke punten om de webpagina te optimaliseren.

9 februari 2021

Projectnummer MWM2: PM31282

Nederland denkt mee Community

ACHTERGROND

De website van rijksoverheid.nl bevat informatie over vaccinatie tegen COVID-19. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (hierna: VWS) heeft hier binnen een webpagina gepubliceerd over misleidende informatie. Deze kan voor burgers van invloed zijn op hun beslissing om zich wel of niet te laten vaccineren. Op deze webpagina benoemt VWS desinformatie - die op dit moment op social media circuleert - en ontkracht deze aan de hand van bronnen.

Om de webpagina te optimaliseren wil VWS (onder meer) graag weten wat Nederlanders vinden van deze informatie en of dit helpt bij de overweging tot vaccinatie.

Hiertoe heeft MWM2 onderzoek uitgevoerd in de community Nederland denkt mee.

ONDERZOEKSVRAGEN (selectie)

- Wat is het sentiment onder burgers ten aanzien van desinformatie?
- Hoe beoordelen burgers de webpagina van VWS?
- Wat zien burgers als verbeterpunten voor de webpagina?

Conclusies (1/2)

Een pagina over desinformatie beantwoordt behoefte en verwachting van burgers

Sterke behoefte aan betrouwbare informatie

Onder burgers heerst veel onzekerheid over de betrouwbaarheid van informatie m.b.t. het coronavaccin. Hierbij valt onderscheid valt te maken tussen drie groepen:

- Trouwe volgers - De meeste burgers laten zich bij hun kennis/houding primair informeren door de overheid. Zij proberen misleidende informatie te vermijden (met name op social media).
- Kritische twijfelaars - Deze groep ziet (informatie vanuit) de overheid als slechts één kant van de medaille. Onder hen heerst een sterke behoefte aan een volledig beeld en aan verdiepende geluiden.
- Stugge wantrouwigen - Een kleine groep die (informatie van) de overheid in de basis niet vertrouwt.

Burgers zouden het logisch vinden dat de overheid komt met een webpagina die hen op dit vlak helpt

Veel burgers verwachten dat de overheid **objectieve, duidelijke en transparante informatie** biedt over de coronavaccinatie en misleidende berichten daarover.

- Dit helpt hen met het maken van een keuze om zich wel/niet te laten vaccineren.
- Er is echter ook een kleine groep die geen behoefte heeft aan informatie vanuit de overheid hierover.

Er zijn duidelijke punten waarin de overheid burgers beter kan informeren

Burgers zien veel argumenten voor maar ook tegen vaccinatie.

- Een aantal van deze tegenargumenten is met adequate informatie (en onderbouwing) te weerleggen.

Conclusies (2/2)

Voorgelegde webpagina heeft potentie om grote groep burgers beter te informeren

De teksten geven burgers meer zekerheid

- De pagina geeft velen het gevoel dat ze **goed geïnformeerd** zijn.
- Daarnaast helpt de informatie burgers **bij de overweging** tot vaccinatie.

Structuur zorgt ervoor dat burgers juiste informatie snel vinden

- De teksten ontvangen over het algemeen goede beoordelingen; het geheel aan informatie is **prettig leesbaar**.
- Ook werkt de manier waarop de informatie is **gestructureerd** goed: de accordeons met Q&A zijn duidelijk en zorgen voor overzicht. Burgers kunnen op deze manier snel antwoord vinden op een vraag die voor hen relevant is.
- Wel is er verbetering mogelijk op een aantal punten:
 - Na het lezen van de tekst hebben burgers **nog een aantal vragen** die zij graag beantwoord zien (vooral na het lezen van de alinea 'Beïnvloeden coronavaccins vruchtbaarheid en zwangerschap?')
 - Bepaalde delen van de tekst zijn nog **te ingewikkeld**, zoals de alinea 'Tasten coronavaccins je DNA aan?'
 - Sommigen hebben behoefte aan **meer visuele ondersteuning** van de tekst in de vorm van animaties of afbeeldingen.

Burgers positief over gebruik van (wetenschappelijke) bronnen

- Het gebruik van bronnen **verhoogt de transparantie** en daarmee de **geloofwaardigheid** van de informatie op de webpagina. Wel is er met betrekking tot de huidige bronnen nog ruimte voor verbetering:
 - **Alle bronnen lijken één kant op te wijzen:** laat je vaccineren. Een groep burgers veronderstelt dat het niet zo eenzijdig is en pleit voor nuances en kanttekeningen.
 - **Te weinig variatie in de bronnen:** burgers zien graag meer onderbouwing met cijfers, onderzoek en argumentatie van (ervarings)deskundigen.

Onderzoeksresultaten
Context

MWM²
experts in luisteren

Houding ten aanzien van informatie (1/3)

Velen onzeker over betrouwbaarheid van informatie

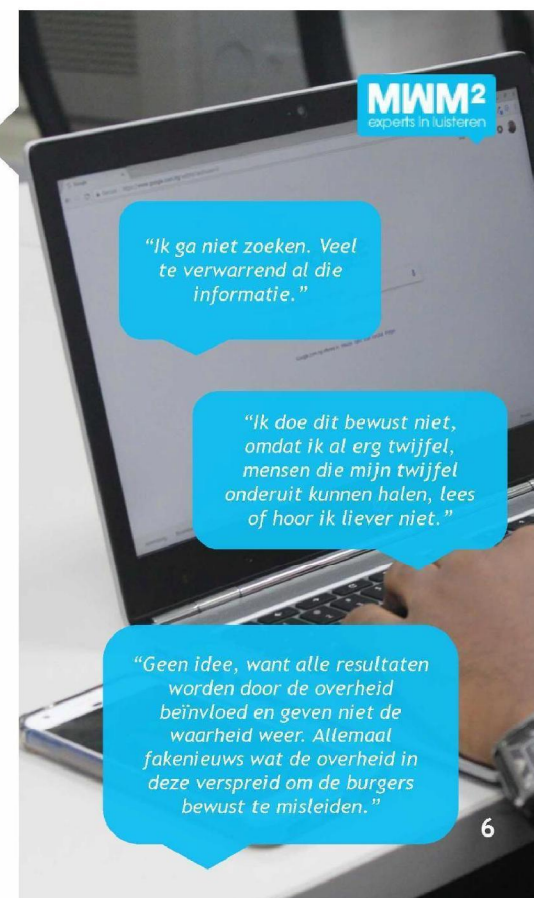
Veel twijfels over beschikbare informatie op internet

De onderstaande bullets geven een indicatie van de meest gebruikte zoektermen voor 'informatie over het coronavaccin'. De vetgedrukte zoektermen worden daarbij het vaakst gehanteerd.

- Corona/Covid-19
- **Vaccin/vaccinatie**
- Vaccinatieplicht
- RIVM, GGD
- Rijksoverheid
- Wetenschap, epidemioloog, professor
- **Cijfers en feiten**
- Vaccinatie-schema
- Bijwerkingen
- Bijsluiter
- Ingrediënten
- Verschillen
- 'Andere landen'
- Locaties

Een groep burgers gaat liever niet via zoekmachines op zoek naar informatie. Hiervoor hebben zij twee redenen:

- Het is **niet duidelijk genoeg** welke informatie betrouwbaar/onbetrouwbaar is. Om te voorkomen dat men teveel onbetrouwbare informatie tot zich krijgt, zoekt men liever niet.
- Sommigen laten zich liever informeren aan de hand van **video's** (bv. via YouTube of televisieprogramma's).

Houding ten aanzien van informatie (2/3)

Meesten vermijden desinformatie; behoefte aan transparantie en duidelijkheid

Er zijn drie groepen voor wat betreft de houding ten aanzien van coronagerelateerde informatie

- **Vermijden van misleidende informatie.** Veel deelnemers besteden voor hun gevoel geen aandacht aan misleidende informatie. Dit gaat volgens hen met name rond op social media. Daarnaast zijn volgens enkelen ook nieuwswebsites niet allemaal even betrouwbaar. Als het gaat om informatie over corona richten sommigen zich daarom alleen tot websites van de overheid (RIVM, GGD, rijksoverheid.nl).
- **Gemis van verdiepende en kritische geluiden.** Sommige burgers hebben het gevoel dat de overheid alleen positieve geluiden over het vaccin naar de samenleving communiceert en de kritische geluiden niet belicht. Zij zoeken daarom zelf verdiepende informatie op in media die voor hun gevoel vollediger en daarmee geloofwaardiger zijn, zoals dagbladen.
- **Wantrouwen.** Een kleine groep heeft geen vertrouwen in de overheid en daardoor geen behoefte aan vaccinatie tegen corona.

Wat verwacht de burger van de overheid als het gaat om communicatie over desinformatie?

- **Duidelijkheid.** Het merendeel verwacht dat de overheid de burger waarschuwt over misleidende informatie, dat zij op deze punten duidelijkheid biedt en daarmee twijfels wegneemt.
- **Transparantie.** Sommige burgers vinden dat de overheid wel op transparante wijze moet communiceren. Specifiek met betrekking tot vaccinatie zien zij graag toegelichte voor- én nadelen. Dergelijke informatie moet volgens hen niet te overtuigend overkomen. Dit is voor hen gevoelsmatig niet de manier om het vertrouwen te winnen.

“Vooral via social media wordt er nogal wat fake nieuws ‘aangeboden’ omtrent vaccinatie tegen COVID-19. Voornamelijk op Facebook zie ik in mijn tijdlijn wel eens berichten voorbij komen waarvan ik zelf denk dat het fake is.”

“Ik blijf het gevoel houden dat er een enorme positieve hype de media wordt geslingerd. Ik mis regelmatig wat kritische opmerkingen en vragen. Zo baren sommige opmerkingen me juist zorgen.”

“Ik zou het inderdaad wel prettig vinden als ze met een overzicht komen over wat wel waar is. Geeft meer duidelijkheid.”

Houding ten aanzien van informatie (3/3)

Merendeel verwacht dat overheidsinformatie helpt bij vaccinatiekeuze

Minderheid ziet liever geen informatie vanuit de overheid over misleidende informatie

Een klein gedeelte verwacht juist **niet** dat de overheid hen informeert over misleidende informatie. Zij geven hiervoor een aantal redenen:

- ✗ Sommigen spreken het wantrouwen in de overheid uit. Ze verwachten geen transparantie aangezien de overheid volgens hen de missie heeft om alle burgers te laten inenten.
- ✗ Een kleine groep denkt dat dit het wantrouwen van burgers alleen maar versterkt. Dit veroorzaakt een **averechts effect**.
- ✗ Een andere kleine groep vindt dat de overheid zich niet moet inlaten met misleidende informatie en dat zij alleen moet communiceren over praktische informatie (bijv. vaccinatielocaties).
- ✗ Een enkeling verwacht dat dergelijke informatie moeilijk up-to-date te houden is, aangezien er continu nieuwe misleidende informatie is.

Merendeel verwacht dat de informatie hen helpt bij de keuze om hen wel of niet te laten vaccineren

Voorafgaand aan het doornemen van de tekst verwachten de meeste burgers op rijksoverheid.nl informatie te vinden die hen helpt bij het kiezen.

- ✓ Sommigen verwachten dat dit bestaande twijfels wegneemt. Zij kunnen hun keuze dan namelijk baseren op de juiste informatie.
- ✓ De rijksoverheid erkent hiermee de bestaande twijfels, met name als ook de eventuele nadelen worden belicht. Dit is voor sommigen belangrijk omdat zij nu het gevoel hebben dat de overheid louter positief is over vaccinatie.
- ✗ Een groep burgers verwacht echter niet dat de overheid transparant en ongefilterd is over argumenten tegen vaccinatie.

Waar op rijksoverheid.nl verwacht men informatie over misleidende informatie?

- Rijksoverheid (pagina's: coronavirus-vaccinatie, Coronavirus COVID-19)
- Rijksvaccinatieprogramma (pagina: vaccinatie)
- GGD
- RIVM

"Ik wil graag een keuze maken op basis van juiste informatie, dus dan zou ik mij zeker richten op websites als die van de rijksoverheid. Wanneer je weet dat hier de juiste informatie vandaan te halen valt, kun je je keuze daarop baseren."

Welke argumenten noemen burgers vóór vaccinatie? Behoeftte aan het ‘normale’ leven, bescherming van jezelf en anderen

Wens terug te gaan naar ‘normale’ en bescherming zelf en anderen belangrijkste redenen voor vaccinatie

Een meerderheid van de burgers verwacht zich te laten vaccineren wanneer zij hier de uitnodiging voor krijgen. Zij benoemen hiervoor de volgende redenen:

- **Terugkeren naar het oude leven.** Mensen hebben de hoop dat een vaccin ertoe leidt dat men weer terug kan keren naar het normale leven, waarin men weer de vrijheid heeft om meer te ondernemen.
- **Lagere besmettingskans.** Men gelooft erin dat het vaccin de kans op besmetting aanzienlijk verkleint.
- **Verminderde kans anderen te besmetten.** Men wil anderen niet besmetten en hoopt dat het vaccin verdere besmetting met het virus voorkomt.
- **Angst om ziek te worden.** Veel mensen - met name mensen in risicogroepen - zijn erg bang om ziek te worden en willen daarom graag gevaccineerd worden.
- **Enige oplossing.** Volgens een deel van de burgers is een vaccin de enige uitweg naar een wereld zonder pandemie/manier om het coronavirus te stoppen. Zij voelen zich verantwoordelijk het vaccin te nemen, zodat het aantal besmettingen omlaag gaat en de samenleving zich kan hervatten.
- **Vertrouwen in specialisten.** Sommigen zijn door een (voor hen vertrouwde) specialist geadviseerd het vaccin te nemen.
- **Vertrouwen in autoriteiten en medische wereld.** Anderen geven aan veel vertrouwen te hebben in medici, het advies van de overheid en het proces van testen. Daarom heeft men ook vertrouwen in het vaccin.
- **Weinig risico vaccin.** Men verwacht dat vaccinatie weinig risico met zich meebrengt en durft het daarom aan.

“Ik heb zelf astma en het is beter voor me zei de dokter.”

“Omdat ik vertrouwen heb in de medische wereld en de toelatingseisen die nodig zijn om de vaccinaties op de markt te brengen.”

“Het is van groot belang dat iedereen zich laat vaccineren zodat er minder besmettingen komen en de druk bij de zorg weggenomen gaat worden.”

Welke argumenten noemen burgers tegen vaccinatie? Gebrek aan vertrouwen en (juiste) informatie

Gebrek aan informatie en twijfels over ontwikkeling belangrijkste redenen om niet te kiezen voor vaccin

Een kleinere groep twijfelt of wil zich niet laten vaccineren tegen het coronavirus. Dit zijn de belangrijkste redenen:

- **Weinig informatie over bijwerkingen.** Er is volgens sommigen erg weinig bekend over de bijwerkingen van het coronavaccin. Sommigen wachten daarom liever af voordat zij zelf het vaccin nemen. Anderen geeft dit weinig vertrouwen in het vaccin, waardoor zij besluiten het vaccin helemaal niet te nemen.
- **Weinig vertrouwen in snelle ontwikkeling vaccin.** Sommigen hebben nog teveel twijfels over de manier waarop het vaccin ontwikkeld en getest is. Volgens sommigen is dit bijvoorbeeld te snel of niet onafhankelijk (genoeg) gedaan.
- **Weinig duidelijkheid over inhoud vaccin.** Een kleine groep vindt dat er teveel onduidelijkheid is over de inhoud van het vaccin, en besluit daarom het vaccin niet te nemen.
- **Niet nodig i.v.m. goede gezondheid.** Sommigen vinden het niet nodig om een vaccin te nemen, aangezien zij in goede gezondheid verkeren. Deze groep is niet bang om het virus op te lopen.
- **Negatieve berichtgeving.** Sommige burgers krijgen twijfels doordat zij in de media negatieve berichten lezen over het vaccin. Sommigen neigen hierdoor naar de keuze om het vaccin niet te nemen.
- **Niet mogelijk i.v.m. medicijnen.** Een enkeling verwacht zich niet te kunnen laten vaccineren, omdat hij/zij momenteel een behandeling krijgt waarbij vaccineren niet mogelijk is (bijv. chemotherapie).
- **Uitlekken van persoonsgegevens.** Een enkeling is bang voor het uitlekken van zijn of haar gegevens. Aanleiding daarvoor is het datalek bij de GGD, dat onlangs aan het licht kwam.
- **Al besmet geweest met coronavirus.** Een enkeling is al besmet geweest met het coronavirus en twijfelt daarom over het nut van een vaccin.
- **Kwade bedoelingen overheid.** Een enkeling gelooft dat het vaccin ontwikkeld is om gemakkelijk chips in te kunnen brengen bij burgers.

“Ik zie geen reden om me in te laten spuiten met een middel om een virus te krijgen. Ik ben erg gezond en sport ook 4-6x per week. Neem voldoende vitamines en mineralen. Eet en slaap gezond, heb geen stress. Volgend jaar moet er weer een andere variant worden bestreden.”

“Door de negatieve berichten ga je toch weer twijfelen om het te gaan doen.”

Onderzoeksresultaten
Overall beoordeling webpagina

Eerste indruk

Geeft merendeel extra vertrouwen in vaccin

Duidelijke tekst, voor sommigen wat te eenzijdig

Een grote groep vindt de tekst duidelijk. Er is echter ook een groep die het taalgebruik lastig vindt en/of die de tekst te lang vindt. Een kleine groep is van mening dat de tekst eenzijdig is: in hun ogen wordt alleen 'het perspectief van de Rijksoverheid' behandeld. Zij zouden ook graag andere kanten meer belicht willen zien.

Tekst geeft kleine groep meer vertrouwen, critici nog niet overtuigd

Een grote groep, die vertrouwen heeft in het vaccin en in de overheid, voelt zich na het lezen van de tekst **goed geïnformeerd**. Zij hadden al vertrouwen in het vaccin en dit vertrouwen is door het lezen van de tekst versterkt.

De groep die enigszins twijfelt over de betrouwbaarheid van de overheid en het nemen van het vaccin, voelt zich **iets zekerder** over het nemen van de vaccinatie. De tekst heeft bij hen wat **twijfels weggenomen**.

De groep critici, waarvan sommigen het vaccin niet willen nemen, is **niet overtuigd** door de tekst. Zij zitten nog steeds met onbeantwoorde vragen. Ook zorgt de tekst er bij sommigen voor dat zij zekerder zijn van hun keuze zich niet te laten vaccineren.

Duidelijkheid van de teksten

Heldere en prettige structuur

Opbouw tekst

De opbouw van de tekst is volgens het overgrote deel duidelijk. De structuur van vraag en antwoord werkt volgens hen prettig en geeft een goed overzicht. Dit stelt de lezer in staat om het antwoord op vragen snel te vinden. Wel hebben deelnemers een aantal opmerkingen:

- Meerdere vinden dat de alinea 'Hoe herkent u betrouwbare informatie?' eerder in de tekst moet worden behandeld, dit is namelijk zeer belangrijk (bijv. na de alinea 'feit of mening over coronavaccinatie?').

*"Helder en duidelijk!
Complimenten
daarvoor."*

"De tekst is goed opgebouwd en ingedeeld. De vragen en antwoorden worden goed geformuleerd (dus geen vakjargon) en leest prettig weg. En het is fijn dat voor iedereen die meer gedetailleerde info wilt zij naar de links kunnen gaan voor meer info."

"Goed, meest voorkomende vragen zijn denk ik beantwoord, wel denk ik dat de volgorde van de vragen aangepast zou kunnen worden."

Geloofwaardigheid

Merendeel vindt de pagina geloofwaardig, al ziet men ook verbeterpunten

Enkele twijfels over onafhankelijkheid bronnen en betrouwbaarheid van content op YouTube

Een grote groep is **positief over de vermelding van bronnen**. Dit helpt volgens hen bij de zoektocht naar meer, verdiepende informatie. Daarnaast vergroot het vermelden van betrouwbare bronnen de transparantie en daarmee de geloofwaardigheid van de tekst.

Velen gaan ervan uit dat de bronnen betrouwbaar zijn. Enerzijds omdat deze **geselecteerd zijn door de Rijksoverheid**, anderzijds omdat de informatie vaak afkomstig is van **deskundigen** en **wetenschappers**.

- Er is echter ook een kleine groep die vraagtekens zet bij de betrouwbaarheid/onafhankelijkheid van de bronnen die zijn gebruikt. Deze groep vraagt zich af of er alleen bronnen gebruikt zijn, die in lijn zijn met het standpunt van de overheid. Daarnaast twijfelt een enkeling of informatie op YouTube voldoende betrouwbaar is.
- Daarnaast vinden sommigen dat veel onderbouwing komt van Amsterdam UMC en Van Els. Zij zien graag een grotere variëteit aan bronnen.

Kleine groep ziet graag meer (onafhankelijke) bronnen

Het merendeel vindt dat er voldoende bronnen zijn. Sommigen zouden naast de bronnen die nu genoemd worden graag aanvullingen willen zien:

- **onderzoeken, publicaties en rapporten**; zodat men in meer detail kan lezen wat er bekend is over vaccineren.
- **informatie over bijwerkingen van vaccinatie (cijfers)**; voor meer inzicht in de gevolgen van vaccineren.
- **informatie vanuit huisartsen**; men ziet hen als onafhankelijke en betrouwbare deskundigen.
- **informatie van kritische, onafhankelijke professionals**; zodat zij ook de andere kant van de medaille kunnen belichten.
- **verhalen van ervaringsdeskundigen**. Een aantal burgers heeft behoefte aan succesverhalen van anderen die de vaccinatie al eerder kregen; dit geeft hen vertrouwen in het vaccin. Anderen zijn juist benieuwd naar ervaringen met eventuele bijwerkingen van het vaccin.

Beoordeling vorm

Toon in grote lijnen goed; behoefte aan visuele ondersteuning van de tekst

Aangename toon, maar in sommige stukken nog verbetering mogelijk

Veel burgers vinden de toon van de tekst prettig, informatief en begrijpelijk. Sommigen benadrukken dat het goed is dat de toon niet 'belerend' is. Een enkeling is van mening dat de tekst op sommige plekken 'te eenvoudig' geschreven is, waar deze op andere plekken moeilijk te begrijpen is.

Behoefte aan meer variëteit in het format

- Veel deelnemers vinden het principe van vraag en antwoord per accordeon duidelijk en prettig.
- De meesten reageren positief op de video's, al hebben sommigen moeite met de grote hoeveelheid video's.
- Om het format te verbeteren, stelt men de volgende aanvullingen voor:

(Animatie)video. Sommigen zouden graag een (animatie)video zien ter aanvulling op de tekst. Volgens hen kunnen lastige begrippen op die manier gemakkelijker worden uitgelegd. Daarnaast kunnen video's volgens hen voor bepaalde groepen prettiger zijn dan tekst, bijvoorbeeld voor laaggeletterden of jongeren.

Vertaling. Volgens een aantal burgers is het belangrijk dat men de pagina ook in andere talen kan bekijken, zodat mensen die de Nederlandse taal niet spreken ook toegang hebben tot deze informatie.

Afbeeldingen. Een kleine groep heeft behoefte aan afbeeldingen. Dit maakt de pagina volgens hen visueel aantrekkelijker, wat het fijner maakt om de tekst door te nemen.

"Prima toon, duidelijk, simpel, niet betweterig of beschuldigend naar mensen die moeite hebben met vaccin"

"Prima, vergelijkbaar met andere teksten van de overheid. Mag op sommige plaatsen misschien nog wat simpeler (niet kinderachtig, maar nog wat gemakkelijker uitgelegd)."

Titel webpagina

Burgers pleiten voor korte en functionele titel

Huidige titels worden positief beoordeeld

 Navigatietitel - *Feiten over coronavaccinatie*
 Burgers vonden deze titel duidelijk, kort en krachtig.

 Paginatitel - *Laat u informeren*
 Sommige zijn kritisch over deze titel: zij missen hier de nadruk op goede en correcte informatie en doen de volgende suggestie: 'laat u goed/correct informeren'.

Voorkeur voor een compacte titel

Een goede titel voor de tekst moet volgens burgers aan meerdere zaken voldoen:

- Deze moet laten zien dat de tekst **betrouwbare informatie** biedt.
- Men heeft de voorkeur voor een titel waarin **niet verwezen wordt naar foutieve informatie**.

Burgers zijn met suggesties gekomen voor een titel van de webpagina. Zij kiezen daarbij voor korte titels, van maximaal 5 à 6 woorden:

- 'Vraag en antwoord over de Coronavaccins'
- 'FAQ informatie Corona vaccin'
- 'Informatie rondom coronavaccinatie'
- 'Coronavaccinaties: hoe zit het nou echt?'
- 'Wat moet je weten over de coronavaccinatie?'
- 'Feiten & Fabels over coronavaccinaties'

Vragen bij burgers na het lezen van de tekst Nog een aantal kennishiaten m.b.t. vaccinatie

Sommige burgers hebben na het lezen van de tekst nog een aantal vragen:

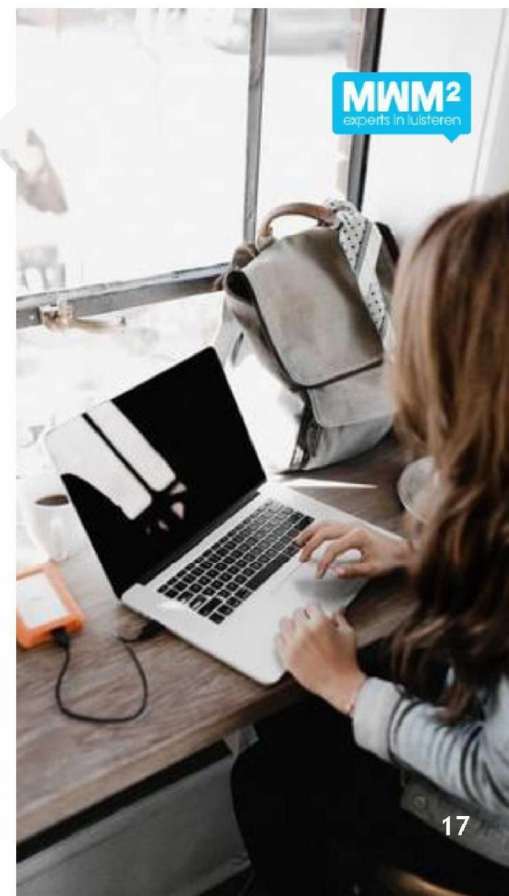
Vragen m.b.t. vaccinatie

- Mag je pijnstillers nemen na de inenting?
- Eerder is gesproken over 3 maanden immuniteit, wat gebeurt er daarna?
- Waarom kan ik niet zelf kiezen welk vaccin ik krijg, ik vertrouw de ene meer dan de andere?
- Krijgen we elk jaar een vaccin?
- Wat zijn de mogelijke risico's als ik ervoor kies om me niet te laten vaccineren?
- Daarnaast zijn er vragen gerelateerd aan zwangerschap (zie ook [slide 21](#)).

Vragen m.b.t. de video's

- Worden de video's *embedded* of wordt er alleen een URL geplaatst?
- Kunnen de argumenten uit de video's in de tekst verwerkt worden? En kunnen deze uit de filmpjes worden geknipt?
- Waarom bevat de webpagina YouTube, terwijl juist op social media veel misleidende informatie staat?

Onderzoeksresultaten
Beoordeling tekst per onderdeel

Beoordeling tekst

Per alinea

Inleiding

De meeste burgers vinden de inleidende alinea sterk.

- Een enkeling vindt de term 'uw informatie' niet passend; dit doet denken aan persoonlijke informatie.
- Sommigen vinden de woorden 'verschillende bronnen' verwarrend. Dit suggereert dat burgers zelf meerdere bronnen moeten zoeken, maar de vraag is waar men de juiste vindt. Enkele deelnemers zien hier graag voorbeelden van betrouwbare bronnen of juist één gegeven bron, namelijk de rijksoverheid.
- Meerderen zijn positief over 'vraag advies aan uw (huis)arts'. Dit is prettig wanneer de lezer twijfelt.

Feit of mening over coronavaccinatie?

Ook deze alinea ontvangt een positieve beoordeling.

- Men vindt het goed dat VWS dit punt onder de aandacht brengt, evenals het onderscheid tussen feiten en meningen t.a.v. coronavaccinatie.
- Wel kan het vraagteken in de titel verwarrend overkomen.

Actuele vragen over coronavaccinatie

Het merendeel vindt deze alinea goed overkomen.

- Een enkeling heeft kritiek op 'actuele vragen' en 'een aantal vragen' en verwacht hierbij antwoorden.
- Een deelnemer stelt voor om na 'Facebook, Twitter etc.' te benoemen dat de antwoorden op deze vragen niet altijd juist zijn.
- De term 'experts' kan bij een kleine groep de waarde zijn verloren. Sinds het begin van de coronacrisis is deze term in hun ogen te vaak gebruikt.

Beoordeling tekst

Per alinea

'Zijn de coronavaccins te snel ontwikkeld?'

Het merendeel vindt deze alinea duidelijk, al ziet men ook een aantal verbeterpunten:

- De titel is nu negatief verwoord.
- 'Ondanks hun snelle ontwikkeling' kan afschrikken.
- Sommigen begrijpen niet waarom er verschillende vaccins zijn terwijl zoveel onderzoekers samen hebben gewerkt. Daarentegen vinden anderen het benoemen van de gezamenlijke inspanning positief.
- Meerderen vragen zich af na het lezen van 'Normaal doen ze dat na elkaar' waarom dit nu niet nodig was en/of waarom het normaal gesproken niet zo snel gebeurt.
- Een enkeling mist informatie over de lange termijneffecten.

'Tasten coronavaccins je DNA aan?'

Er is nog veel kritiek op deze alinea. Zo zien burgers de volgende aandachtspunten:

- Deze informatie is technisch en lastig te begrijpen. Men weet namelijk niet wat mRNA-moleculen zijn. Het voorbeeld van de griep werkt daarbij verhelderend.
- Een enkeling stelt voor om de zin 'En geneest iemand...' samen te voegen met de zin ervoor. Daarbij geeft men aan dat het ook mogelijk is om niet te genezen.
- Een burger vraagt zich bij 'BioNTech/Pfizer en het vaccin van Moderna' af of deze informatie geldt voor alle vaccins.
- Sommigen missen na de zin 'Zo is de kans klein dat iemand ziek wordt van het virus' een aanvullende conclusie.
- De tijden en/of link bij het tweede opsommingsteken kloppen niet.
- Er is behoefte aan meer bronnen en ondersteunende informatie.

"Dit mag verder uitgediept worden, meer uitleg geeft geruststelling over het snelle verloop van de ontwikkeling."

"Dit moet echt een stuk simpeler worden uitgelegd. Zeker vergeleken met bijvoorbeeld de tekst onder 'Feit of mening over coronavaccinatie?'"

Beoordeling tekst

Per alinea

"Beïnvloeden coronavaccines vruchtbaarheid en zwangerschap?"

Ook op deze alinea reageren burgers minder positief.

- Na het lezen van deze alinea zitten velen nog met onbeantwoorde vragen:
 - Kunnen zwangere vrouwen zich wel laten vaccineren als zij niet meer zwanger zijn?
 - Hoe kan men beweren dat het vaccin geen invloed heeft op vruchtbaarheid zonder dat dit getest is?
 - Waarom heeft het vaccin geen invloed de vruchtbaarheid maar raden artsen vaccinatie wel aan bij zwangere vrouwen?
 - Hoe zit het met vrouwen die borstvoeding geven?
- In de titel ontbreekt een trema in het woord "Beïnvloeden".
- De zin 'Artsen en immunologen raden...' mist het woord 'te' voor 'vaccineren'.
- Sommigen willen dat VWS expliciet belooft dat er nog onderzoek wordt gedaan naar de effecten.
- Een deelnemer suggereert de aanvulling: 'Dat zegt dus niet dat vaccinatie per definitie gevaarlijk is tijdens de zwangerschap. Het zegt alleen dat er simpelweg nog te weinig over bekend is.'
- Men vindt één bron hier te weinig, te meer omdat niet iedereen openstaat voor het bekijken van video's.

'Zijn coronavaccins wel veilig?'

Het merendeel is positief over deze alinea. Wel ziet men de volgende verbeterpunten:

- De zinnen zijn aan de lange kant en hier en daar in moeilijk taalgebruik.
- Het kan overkomen als een herhaling van de alinea 'Zijn coronavaccins te snel ontwikkeld?'.
- Meerdere leden missen toelichting bij '(eventuele bijwerkingen)'.
- VWS mag hier meer bronnen en/of links plaatsen.

Beoordeling tekst

Per alinea

Getest bij tienduizenden mensen

De meeste burgers zijn ook over deze alinea positief.

- Een deelnemer suggereert een 'losse vraag' van deze alinea te maken.
- Sommigen zijn benieuwd naar het aantal testen per vaccin of missen een beschrijving van de beoordeling van de tests.
- De term 'Lareb-meldingen' is niet duidelijk. Wel is er waardering voor de informatie over het verzamelen van bijwerkingen en mijnbijwerking.nl.

Bescherming van de vaccins

Burgers zijn verdeeld over deze alinea. Sommigen missen concrete voorbeelden en informatie over wat *wel* bekend is over de lengte van bescherming. Ook ontbreekt informatie over de bijwerkingen en de lange termijn-effecten.

- Meerdere leden zijn negatief over: 'Maar ernstige bijwerkingen na...'. Zij willen graag weten wat deze ernstige bijwerkingen zijn en hoe vaak deze voorkomen; wat is zelden? Deze informatie wordt voor burgers nu gevoelsmatig achtergehouden.
- Taalsuggestie: 'Bescherming door (i.p.v. van) de vaccins.'

'Is er een verband tussen autisme en vaccineren?'

Burgers reageren verdeeld op deze alinea. Sommigen vinden de tekst informatief. Anderen vragen zich af in hoeverre dit past bij de rest van de tekst, dat specifiek over het coronavaccin gaat.

- Men begrijpt niet waarom deze tekst enkel autisme uitlicht, in tegenstelling tot andere verbanden tussen kwalen en vaccinaties.
- Daarnaast is het onduidelijk of deze informatie specifiek over het coronavaccin gaat of over vaccineren in het algemeen.
- Sommigen vinden het overbodig om te benoemen dat Andrew Wakefield zijn artsentitel moest opgeven.

"Er zijn mijns inziens nog talloze andere voorbeelden van eventuele verbanden tussen vaccineren en andere kwalen te geven. Waarom specifiek gekozen voor autisme?"

"Hoe zelden komen deze voor? Minder kans dan bijvoorbeeld omkomen bij een vliegtuigongeluk? Een voorbeeld helpt denk ik bij het inzichtelijk maken."

Beoordeling tekst

Per alinea

Hoe herkent u betrouwbare informatie?

Het merendeel vindt deze alinea een belangrijke, duidelijke en goede toevoeging over misleidende informatie in het algemeen en hoe daarmee om te gaan. Een aantal aandachtspunten kwamen daarbij naar voren:

- Burgers missen voorbeelden bij 'Waar moet u op letten?'
- Een enkeling vindt het gevoelsmatig niet juist dat de overheid aan individuele burgers de opdracht geeft om betrouwbare en onbetrouwbare informatie te onderscheiden.
- Graag ziet men hier ook andere bronnen dan de rijksoverheid.
- Men is positief over <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/desinformatie-nepnieuws>
- Een enkeling vindt dat de overheid wel voorzichtig moet zijn met dergelijke websites. Hiermee mengt zij zich namelijk actief in een zeer beladen debat over betrouwbare informatie.

Heeft u nog vragen?

Men is positief over deze alinea, want veel burgers hebben inderdaad nog vragen ([zie slide 17](#)). Burgers vinden de vermelding van contactgegevens prettig.

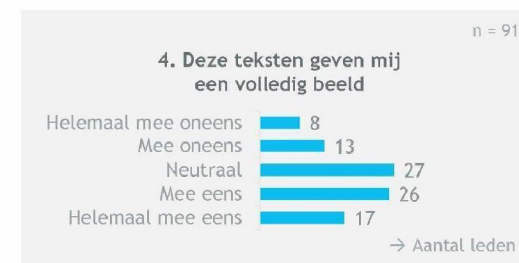

Bijlage 1 - Onderzoeksresultaten (1/2)

In een vragenlijst zijn verschillende stellingen m.b.t. de tekst voorgelegd. De resultaten hiervan zijn op deze slide weergegeven.

Bijlage 1 - Onderzoeksresultaten (2/2)

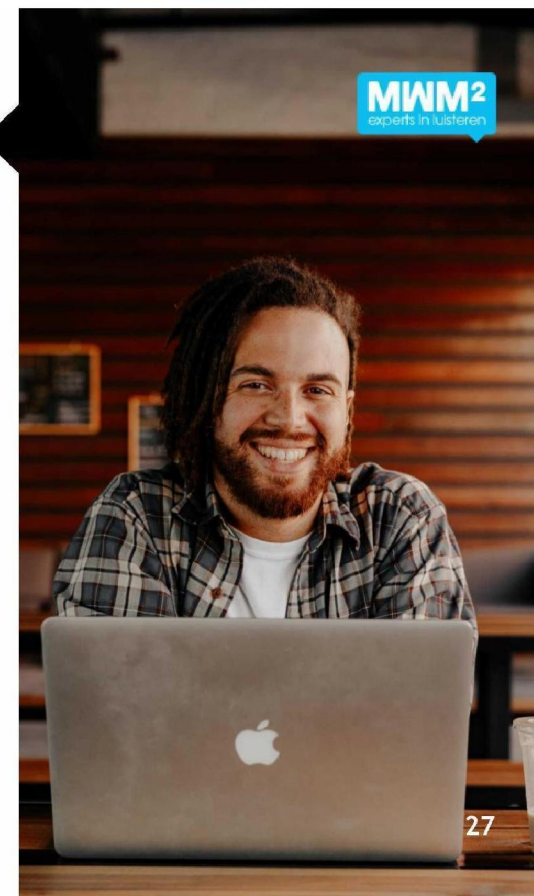

In een vragenlijst zijn verschillende stellingen m.b.t. de tekst voorgelegd. De resultaten hiervan zijn op deze slide weergegeven.

Bijlage 2 - Onderzoeksopzet

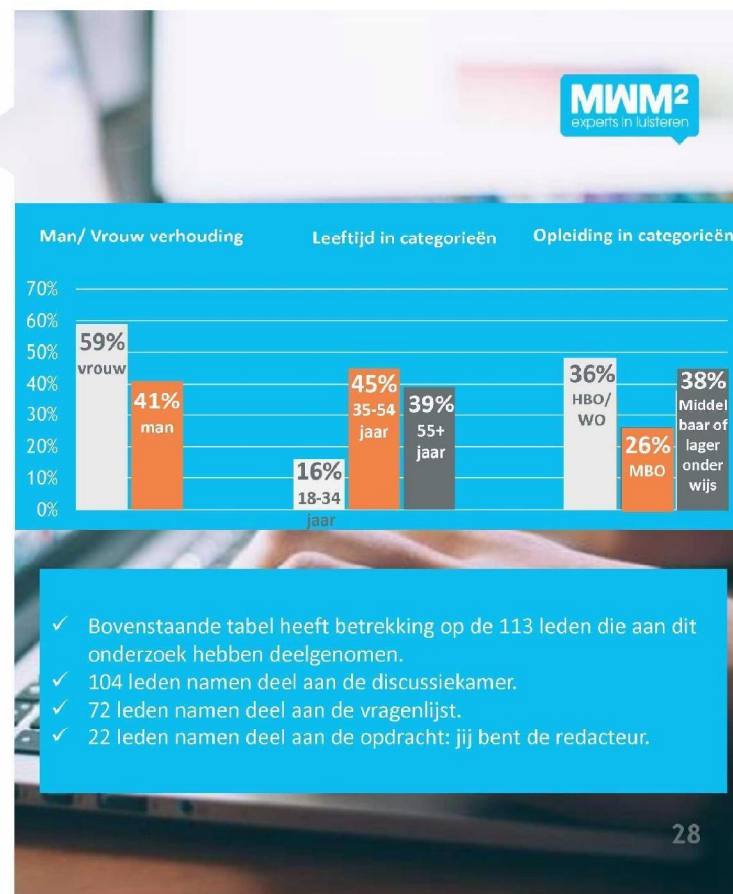
- Onderzoeksopzet: een discussiekamer, een extra opdracht en een vragenlijst.
 - Middels een exploratieve discussie in de 'Nederland denkt mee' community is het bewustzijn ten aanzien van misleidende informatie in kaart gebracht. Daarnaast zijn ook de verwachtingen van de deelnemers verkend. Deelnemers gaven daarbij eerst individueel antwoord op de vraag; daarna volgde een open discussie.
 - Vervolgens is zijn de deelnemers over twee groepen verdeeld. De eerste (kleinere) groep ontving een extra opdracht. Hierbij konden zij de volledige tekst van de webpagina op gedetailleerde wijze beoordelen. Na deze opdracht te hebben voltooid, werden de deelnemers doorverwezen naar een aanvullende vragenlijst.
 - Daarnaast zijn in een individuele vragenlijst twee 'screenshots' voorgelegd aan de tweede groep deelnemers. Middels deze vragenlijst is eveneens de duidelijkheid van tekst en de houding van de deelnemers in kaart gebracht.
- Alle communityleden uit de 'Nederland denkt mee' community konden in de periode van 28 januari tot 5 februari 2021 deelnemen aan het onderzoek.
 - In totaal hebben 104 leden deelgenomen aan de discussie en 72 leden de reguliere vragenlijst ingevuld. Daarnaast hebben 22 leden deelgenomen aan de extra opdracht. Meer informatie over de community is opgenomen in bijlage 3.

Bijlage 3 - Toelichting community Onderzoeksverantwoording

Dit vraagstuk is uitgezet in de Rijksbrede community 'Nederland denkt mee'.

- In Nederland denkt mee zitten 270 burgers die graag meedenken over overheidscommunicatie en aanverwante maatschappelijke vraagstukken. Deze leden vormen een afspiegeling van het Nederlands Algemeen Publiek.
- Een community is een besloten online platform waarop een groep mensen middels verschillende vragen en opdrachttypen hun mening geven over diverse thema's en vraagstukken.
- Een community is een kwalitatieve onderzoeksmethode. De resultaten zijn gebaseerd op een relatief kleine steekproef. Resultaten zijn daarom indicatief en niet te extrapoleren naar de gehele Nederlandse bevolking.

Onderzoeksteam MWM2

5.1.2e

9 februari 2021

 Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

MWM²
experts in luisteren